

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛІНГВІСТИКА»

Ступінь освіти	бакалавр
Освітня програма	Українська мова та література
Тривалість викладання	5 семестр
Заняття:	9, 10 чверть
лекції:	2 години
практичні заняття:	1 година
Мова викладання	українська

Кафедра, що викладає

Філології та мовної комунікації

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

<https://do.nmu.org.ua/course/index.php?categoryid=292>

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої світи

Онлайн-консультації: Microsoft Teams – група «035-21-1»

Офіс 365, Moodle (форум курсу, приватні повідомлення).

Викладач:

Ігнат'єва

Світлана Євгнівна

Доцент, канд. філол. наук, професор,
завідувач кафедри філології та мовної
комунікації

Персональна сторінка

E-mail: Ihnatieva.S.Ye@nmu.

1. Анотація курсу

Курс «Психолінгвістика» сприяє розумінню специфіки основних проблем психолінгвістики й теорії мовленнєвої діяльності. Вивчає мову як потужний засіб управління мовленнєвою й позамовленнєвою поведінкою людини та основний засіб впливу на свідомість людини. Дисципліна „Психолінгвістика” формує уміння, необхідні для грамотного використання набутих знань у професійній сфері та приватному житті; допомагає дослідити й грамотно побудувати комунікативний акт, використовуючи його складники та загальні характеристики. Практичне вивчення цього курсу розвиває здатність працювати в команді та автономно, визначати підходи

до міжособистісної взаємодії, діяти на основі етичних міркувань та управляти динамікою групових процесів. Практика проведення експериментальних досліджень навчить ефективно використовувати отримані результати в будь-якій сфері діяльності.

2. Мета курсу

Мета курсу – сформувати у студентів цілісне уявлення про психічні процеси, які становлять основу породження і сприйняття мовлення, зв'язок мови і мислення, а також впливу на свідомість людини за допомогою мови, її потужних засобів управління мовленнєвою і немовленнєвою поведінкою людини. Розуміння здобувачами вищої освіти першого бакалаврського рівня специфіки основних проблем психолінгвістики та теорії мовленнєвої діяльності, прикладних аспектів застосування знань з теорії психолінгвістики

Курс «Психолінгвістика» є спеціальним результатом навчання з урахуванням особливостей освітньої програми «Українська мова та література», що вивчаються студентами-філологами, тому важливо навчити правильно послуговуватися основним понятійним апаратом, що дає змогу успішно знаходити, опрацьовувати та аналізувати необхідну інформацію з різних теоретичних джерел, сприяє подальшому розвитку критичного мислення; уможливить простеження міждисциплінарних зв'язків.

Форма контролю – **іспит**.

.Результати навчання

- Сформувати систему теоретико-методологічних знань із проблем психологічної науки і практики, пізнання структурних елементів психіки її психічних пізнавальних процесів, властивостей, станів і утворень на рівні відтворення і тлумачення для практичного застосування та втілення в процесі лінгвістичної діяльності майбутнього спеціаліста.
- Розуміти основні поняття і терміни сучасної психолінгвістики, що уможливають розуміння основних психолінгвістичних гіпотез; соціальних дискурсивних практик.
- Враховувати у професійній діяльності соціально-психологічні особливості взаємодії і спілкування всередині колективу та управляти динамікою групових процесів;
- Творчо виконувати індивідуальні завдання означеної проблематики, виявляти самостійність у роботі, розвивати свою індивідуальну траєкторію професійного розвитку

4. Структура курсу

Лекції

Лекція 1. Психолінгвістика як наука про мовленнєву діяльність Історія становлення психолінгвістики. Об'єкт і предмет вивчення психолінгвістики, відмінність психолінгвістики від традиційної описової лінгвістики. Причини виникнення психолінгвістики. Цілі і завдання дисципліни, основні напрямки дослідження – вітчизняні і за кордоном. Міждисциплінарний характер психолінгвістики. Мова – мовлення – мовленнєва діяльність

Лекція 2. Характеристика мови та мовлення. Теоретичні концепції формування мовленнєвої свідомості в онтогенезі. Фізіологічні основи розвитку мовлення.

Лекція 3. Онтогенез мовлення. Мовленнєва діяльність як категорія психології мовлення. Мовлення як об'єкт наукових досліджень.

Лекція 4. Психолінгвістичні моделі породження та сприйняття мовлення. Породження мовлення. Характеристика формування мовлення в онтогенезі.

Лекція 5. Текст як об'єкт психолінгвістики. Об'єктивна і суб'єктивна семантика у

психолінгвістиці.

Лекція 6. Закономірності опанування компонентами мовної системи. Періодизація мовленнєвого розвитку дітей. Характеристика формування основних компонентів мовленнєвої системи в онтогенезі.

Лекція 7. Експеримент у психолінгвістиці. Експериментальне вивчення побудови висловлювання та зв'язного тексту. Імовірнісний прогноз та відновлення цілісності тексту.

Лекція 8. Експресивне усне мовлення. Імпресивне усне мовлення.

Лекція 9. Проблеми етнопсихолінгвістики.

Лекція 10. Характеристика Зовнішнє усне. Внутрішнє мовлення людини, його характеристика.

Лекція 11. Прикладні аспекти психолінгвістики. Інтерпретація смислів та моделі світу. Особливості засвоєння різних сторін мовлення.

Практичні заняття

Практичне заняття 1. Характеристика мови та мовлення. Теоретичні концепції формування мовленнєвої свідомості в онтогенезі. Фізіологічні основи розвитку мовлення. Характеристика сигнальних систем як носіїв образного мислення і логічного понятійного мислення. Механізми становлення сигнальної системи. Проблема співвідношення біологічних і соціальних чинників мовленнєвого розвитку. Мовлення людини та комунікація у тварин.

Практичне заняття 2. Мовленнєва діяльність як категорія психології мовлення. Мовлення як об'єкт наукових досліджень. Структура мовленнєвої діяльності. Психічний, лінгвістичний, психолінгвістичний напрямки дослідження структури мовленнєвої діяльності. Мовна здібність. Мовленнєві дії. Мовленнєві навички. Мовленнєві уміння. Наукові методи дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні.

Практичне заняття 3. Характеристика формування мовлення в онтогенезі. Розвиток позначувальної функції слова та значення слова в онтогенезі. Мова як система орієнтирів для діяльності в предметному світі. Зв'язок мовлення з іншими психічним процесами. Місце слова в організації пізнавальних процесів (відчуття та сприймання). Роль слова у розвитку пам'яті. Словесна пам'ять, її одиниці та пов'язані з ними особливості мовлення.

Практичне заняття 4. Закономірності опанування компонентами мовної системи. Розвиток активного усного мовлення. Закономірності оволодіння словником. Закономірності оволодіння граматичною будовою мовлення. Формування усвідомлених мовленнєвих одиниць у дошкільників. Етапи програмування мовленнєвого висловлювання (мотив, задум мовленнєвого висловлювання, лексико-граматичне структурування, перешифровка у моторні зони).

Практичне заняття 5. Експресивне усне мовлення. Імпресивне усне мовлення. Характеристика моделей породження мовлення: схоластичні, безпосередніх складових. Моделі на основі трансформаційної граматики. Когнітивні моделі. Психолінгвістична теорія породження мовлення. Теорії сприйняття мовлення:

Практичне заняття 6. Характеристика зовнішнього усного мовлення. Характеристика внутрішнього мовлення. С. Л. Рубінштейн, А. М. Леушина про взаємозв'язок контекстового та ситуативного мовлення. Усне мовлення та його провідні форми. Класифікація діалогу. Види монологу: опис, розповідь, роздум. Категоріальні особливості монологу. Загальна характеристика письмового мовлення. Співвідношення усного і письмового мовлення. Загальна характеристика процесу читання. Процеси сприймання письмового тексту. Сенсомоторний

семантичний рівень процесу читання. Л. С. Виготський про читання тексту. Основні операції письма. Концепція розвитку мислення та мовлення в роботах Л. С. Виготського. Егоцентричне мовлення як проміжна форма між зовнішнім та внутрішнім мовленням. Загальна характеристика внутрішнього мовлення. Психологічний механізм внутрішнього мовлення.

5. Технічне обладнання та програмне забезпечення

Технічні засоби навчання:

Персональні комп'ютери;

Дистанційна платформа MOODLE.

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	Незадовільно

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни за результатами поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного опитування та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів.

Максимальне оцінювання:

Теоретична частина	Практична частина		**Бонус	Разом	
	*Відповіді на практичних заняттях	Поточна контрольна робота			
22	усні 30	письмові 18	25	5	100

* При несвоєчасному складанні тем практичних занять максимальна оцінка знижується на 2 бали.

** Бонусні бали нараховуються за регулярне відвідування лекційних і практичних занять (не більше двох пропусків без поважних причин); виявлення творчого підходу до виконання завдань;

Теоретична частина оцінюється за результатами осмислення теоретичної бази (бліцопитування, спостереження над мовними явищами, інформаційне доповнення) та наявність конспекту лекцій; .

Практична частина оцінюється за результатами усних відповідей на практичних заняттях (усна презентація, обговорення в режимі «запитання – відповідь», робота з ментальними картами), виконання письмових вправ і завдань (анкетування, психолінгвістичне портретування)

6.3. Критерії оцінювання теоретичної частини

2.6. – Присутність студента на лекції. Усне опитування (вхідне опитування) ;
0 балів – Студент відсутній на лекції. Лекція не відпрацьована на консультації.

6.4. Критерії оцінювання практичної частини (усна)

Усні відповіді на практичних заняттях.

Максимальна кількість балів – **30**, де кожне практичне заняття оцінюється балом **5**.

Це усне опитування у форматі «Запитання-відповідь», захист проєктів (робота у малих групах). Студент на занятті відповідає на поставлені запитання, виступає на практичних заняттях, уміє моделювати комунікативні професійні ситуації, знаходить шляхи урегулювання кризових мовних комунікативних ситуацій, створює презентації з окремих тем, веде діалогове спілкування, бере участь у анкетуванні, працює з ментальними картами, взаємооцінює відповіді одногрупників, активно працює у малих групах.

5 балів ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.

4 бали ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки

3 бали ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, обізнаність з основною і поверхово додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.

2 бали демонструє поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.

1 бал виставляється студентові, який дає фрагментарну відповідь, неповно але відтворює основний програмовий матеріал, хоч і дещо поверхово, що зумовлюється уявленнями про предмет вивчення.

0 балів виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, 0 балів ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни

6.4.1 Критерії оцінювання практичної частини (письмова)

Максимальна кількість балів – **18**.

Складання психолінгвістичного портрета - **6 балів**;

Проведення анкетування, його аналіз - **6 балів**;

Психолінгвістичне редагування – **6 балів**.

6 балів – нараховується за правильну, повну (наведено приклади) та конкретну відповідь на запропоноване питання, студент знає і дотримується норм сприймання і відтворення

повідомлення, реципієнт має достатній словниковий запас, знає і послуговується нормами запам'ятовування повідомлень; володіє навичками мисленнєвого опрацювання і розуміння повідомлення; може спрогнозувати повідомлення;

5 балів - відповідь правильна, наведено приклади, але забагато інформації, яка опосередковано відповідає суті питання; ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки

4 бали - відповідь правильна, але забагато інформації, яка не відповідає суті питання, ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, обізнаність з основною і поверхово додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.

3 бали - зміст відповіді має стосунок до предмету запитання, проте не відповідає змісту, містить суттєві граматичні та орфографічні помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст повідомлення; ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, обізнаність з основною і поверхово додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.

2 бали - наявність текстової відповіді, яка не відповідає змісту та/або не має стосунку до предмету запитання, містить суттєві граматичні та орфографічні помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст повідомлення; демонструє поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.

1 бал виставляється студентові, який дає фрагментарну відповідь, неповно але відтворює основний програмовий матеріал, хоч і дещо поверхово, що зумовлюється уявленнями про предмет вивчення.

0 балів виставляється студентові за неправильну відповідь. Його відповідь не відтворює основний програмовий матеріал, або відтворює його поверхово, фрагментарно, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, 0 балів ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Поточна контрольна робота проводиться у форматі тестування і розгорнутих відповідей на запитання.

Поточна контрольна робота (разом 25 балів)

Поточна контрольна робота складається з :

Завдання 1 бал	Відповідь на 1 запитання 5 балів	
20 тестових запитань	1 запитання 5 балів	25 балів

20 балів	5 балів	

Критерії оцінювання поточної контрольної роботи (тестова частина)

Кількість правильних тестових відповідей	Кількість балів, що додаються	Оцінка
20 – 15	20 - 15	Відмінно
14 - 9	14 - 9	Добре
8 - 3	8 - 3	Задовільно
менше, ніж 3	2 – 0	Незадовільно

Для підвищення оцінки (якщо було більш ніж 2 пропуски занять) **на 5 балів** здобувач вищої освіти може виконати та захистити презентацію з будь-якої теми лекцій з дисципліни «Психолінгвістика», або обрати тему самостійно (після попереднього узгодження з викладачем).

До іспиту студент готується за списком питань, розміщених на платформі MOODLE.

Екзаменаційний білет складається з одного теоретичного запитання, на яке треба дати розгорнуту відповідь, виконання двох практичних завдань. Максимальна **оцінка за іспит** – 100 балів.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка». <https://inlnk.ru/xvgyx>

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту.

7.3. Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4 Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може опротестувати виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.5. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту і завчасно.

За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням з керівником курсу.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

8.1. Базові

1. Бацевич Ф.С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень. Підручник. Київ: Академія, 2008. 240 с.
2. Калмикова Л. О. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Л. О. Калмикова, Г. В. Калмиков, І. М. Лапшина, Н. В. Харченко. (Вища освіта). Переяслав-Хмельницький : Переяслав-Хмельницький пед. ін-т, 2008. 245с.
3. Куранова С. І. Основи психолінгвістики: навч. посіб. / С. І. Куранова. К. : ВЦ «Академія», 2012. 208 с.
4. Пазиніч, Ю.М. Психологія [Текст]: навч. посібник / Ю.М. Пазиніч, Т.М. Калюжна. Д.: НГУ, 2012. 156 с.
5. 2. Пазиніч, Ю.М. Психологія: навч. посібник (електроний ресурс) / <http://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=650>
6. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Підручник. Полтава: Довкілля. Київ: 2008. 711 с.

8.2 Додаткові

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. 2-ге вид., доп. К. : ВЦ «Академія», 2009. 376 с.
2. 10. Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень : підручник / Ф. С. Бацевич. 2-ге вид., стереотип. – К. : ВЦ «Академія», 2011. 240 с.
3. Волошина В. В. Загальна психологія: Практикум [Текст]: Навч. посіб./В.В. Волошина, Л.В. Долинська, С.О. Ставицька, О.В. Тсмрук. К.: Каравела, 2016. 280 с.
4. Дрозденко К.С. Загальна психологія в таблицях і схемах [Текст]: Навч. посіб. К.: Професіонал, 2017. 304с.
5. Євдокімова О. О. Історія психології : навч. посіб. / О. О. Євдокімова. Вид. 2-ге, допов. Харків : Константа, 2020. 320 с.
6. М'ясоїд П. А. Курс загальної психології [Текст]: Підручник: у 2 т. К.: Алерта, 2018. Т. 1. 496 с., Т. 2. 758 с.
7. Пальм Г.А. Загальна психологія [Текст]: навч. посіб. / Г.А. Пальм. К.: ЦУЛ, 2015. 256 с.

10. Психологія [Текст]: навч. посібник / О.В. Винославська, О.А. Бреусенко-Кузнецов, В.Л. Злишков та ін.; / за ред. О.В. Винославської. 2-ге вид. К.: Фірма ІНКІОС, 2009. 390 с.
11. Психологія особистості : навч. посіб. / укладачі І. О.Петухова, Р. А. Калениченко, О. Г. Льовкіна [та ін.] ; за заг. ред. Є. М. Суліми ; Ун-т ДФС України. Ірпінь, 2021. 338 с.
12. Руденко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 146 с.
13. Струганець Л.В. Культура мови: від теорії до практики. Київ: Навчальна книга, 2008. 216 с.

8.3 Словники, енциклопедії

1. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів: близько 3000 слів / сост. В.Б. Шапарь. Х.: Прапор, 2016. 672 с.
2. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. К.: Каравела, 2020. 418 с.
3. Словник термінів міжкультурної комунікації; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Київ: Довіра, 2007. 205 с. (Словники України).
4. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс].
5. URL: <http://sum.in.ua/>
6. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К., 2011. 844 с.
7. Українська мова : енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол.: В. М. Русанівський [та ін.]. Вид. 2-ге, випр. і допов. Київ: Вид-во "Українська енциклопедія" ім. М. П. Бажана, 2004. 820 с.
8. Українська мова. Енциклопедія / За ред.І.В.Муромцева. Київ: Видавництво «Майстер-клас», 2011. 400 с.

8.4.РЕСУРСИ

Дніпровська міська бібліотека <http://www.library.dp.ua/>

Науково-технічна бібліотека НТУ «Дніпровська політехніка»

<http://lib.nmu.org.ua/> <http://metod.kart.edu.ua/>

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – Режим доступу:

<http://www.nbuv.gov.ua/>

Національна парламентська бібліотека України – Режим доступу: <http://www.nplu.org/>

Лінгвістичний портал [Електронний ресурс] / Донецький лінгвістичний портал. – Режим доступу:

<http://www.mova.dn.ua/>. Назва з екрана.

Лінгвістичний форум [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://lingvoforum.net/>. Назва з екрана.